

[Skolöverstyrelsen]

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK ✓

100159 3018

Arbetslivsorientering

Supplement

SKOLÖVERSTYRELSEN 1970

Läroplan
403a

Ea

BIBLIOTEKET
LÄRRÄRHÖGSKOLAN
I GÖTEBORG

Faint, illegible text or markings in the center of the page.

Lg 70 II

Läroplan för gymnasieskolan

LÄRARHÖGSKOLAN
I GÖTEBORG

SKOLÖVERSTYRELSEN

Utbildningsförlaget

Supplement

BIBLIOTEKET
LÄRARHÖGSKOLAN
I MÖLNÄS

Ex. 1

Arbetslivsorientering

r Eab

Förord

Läroplan för gymnasieskolan, som träder i kraft den 1 juli 1971, består av en **allmän del** (del I) och en **supplementdel** (del II), båda utgivna genom SÖ:s försorg enligt Kungl Maj:ts förordnande. Dessutom publiceras för vissa tvååriga linjer samt för de treåriga och fyraåriga linjerna särskilda **planeringssupplement** (del III).

Den allmänna delen (del I) innehåller av Kungl Maj:t fastställda Mål och riktlinjer, tim- och kursplaner samt av SÖ utfärdade allmänna anvisningar.

Supplementdelen (del II) innehåller kompletterande anvisningar och kommentarer för undervisningen i ämnen och kurser i anslutning till de genom Kungl Maj:ts beslut fastställda kursplanerna.

De för vissa linjer utgivna planeringssupplementen (del III) innehåller förslag till studieplaner i olika ämnen. Dessa förslag är avsedda som hjälp vid undervisningens planering och genomförande.

Av praktiska skäl är supplementdelarna (del II och del III) uppdelade på häften, varierande i fråga om både omfång och karaktär. SÖ avser att efter hand revidera och komplettera supplementdelarna med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning. SÖ är därför angelägen om att sådana erfarenheter på lämpligt sätt efter hand meddelas SÖ.

Stockholm den 29 december 1970

Kungl Skolöverstyrelsen

Produktion ● 1971 Svenska
Utbildningsförlaget
Liber AB

Formgivning ● Paul Hilber

Producent ● Rune Jarenfelt

Tryck ● Victor Pettersons
Bokindustri AB
Stockholm 1971

Innehåll

Mål 5

Huvudmoment 5

Anvisningar och kommentarer 6

Allmänna synpunkter	6
Arbetsmarknaden	7
Samhällsekonomiska frågor	9
Könsrollsfrågor	12
Arbetsplatsens skyddsfrågor	14
Parterna på arbetsmarknaden	19
Samarbetstvtalen	22
Olika företags funktion, organisation och ekonomi	24
Samarbetet på arbetsplatsen	25
Anställningsvillkoren	27
Anställningen	31
Företagsnämndsarbete – företagsdemokrati	33
Utbildningsfrågor	34

Mål och huvudmoment

Arbetslivsorientering förekommer på

beklädnadsteknisk linje
bygg- och anläggningsteknisk linje
distributions- och kontorslinje
el-teleteknisk linje
fordonsteknisk linje
jordbrukslinje
konsumtionslinje
livsmedelsteknisk linje
processteknisk linje
skogsbrukslinje
träteknisk linje
verkstadsteknisk linje
vårdlinje.

MÅL

Eleven skall genom undervisningen i arbetslivsorientering

skaffa sig orientering om förhållandena på arbetsmarknaden och i arbetslivet,

skaffa sig viss orientering om samhällsekonomiska frågor,

skaffa sig kännedom om arbetsmarknadens organ samt fackliga och andra arbetsmarknadsorganisationer,

inhämta kännedom om arbetarskydd, företagsnämnder, företagsdemokrati, personalvård och andra samarbetsfrågor,

skaffa sig viss orientering om företagsorganisation, företagsekonomi och företagets målsättning samt debatten om dessa frågor samt

skaffa sig kunskaper om såväl fakta som olika värderingar om den enskildes uppgift, ansvar och rättigheter i en verksamhet samt om de anställdas förhållanden till företagsledning, arbetsledning och varandra.

HUVUDMOMENT

- Grundläggande rättsnormer. Arbetsetik.
- Arbetsmarknadsfrågor. Förhållanden i arbetslivet.
- Ekonomiska och sociala relationer mellan olika grupper på arbetsplatsen.
- Könsrollsfrågan.
- Samhällsekonomiska frågor.
- Arbetsmarknadens organ. Fackliga organisationers centrala och lokala arbete.
- Anställningen.
- Anställningsvillkoren: arbetstidslagstiftning, sociala förmåner, löneformer och andra avtals- och förhandlingsfrågor.
- Arbetsplatsens skyddsfrågor.
- Företagsnämndsarbete. Företagsdemokrati.
- Olika företags funktion, organisation och ekonomi.
- Yrkesvals- och utbildningsfrågor.

Anvisningar och kommentarer

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Huvudmomenten för ämnet arbetslivsorientering ger en översikt över och en orientering om ämnets totala omfattning. I här meddelade anvisningar utvecklas ämnesinnehållet närmare. För olika avsnitt anges det beräknade antalet lektioner.

Någon uppdelning av lärostoffet för årskurs 1 och årskurs 2 har inte gjorts. Undervisningen bör emellertid planeras så, att de delmoment som har en mer allmän karaktär behandlas i årskurs 1 och de avsnitt som är av särskild betydelse för utträdet på arbetsmarknaden behandlas i årskurs 2, i sistnämnda fall exempelvis frågor rörande anställningsvillkoren och utbildningen efter gymnasieskolan. Hänsyn bör dock tas till de elever som får viss del av sin utbildning förlagd till arbetsställe utanför skolan, t ex elever på bygg- och anläggningsteknisk linje och på vårdlinje. Dessa elever bör redan i årskurs 1 få kännedom om bl a arbetsmarknadens parter och förhållandena i övrigt på arbetsmarknaden.

Ämnet arbetslivsorientering omspänner ett mycket stort och skiftande ämnesområde. Det är därför nödvändigt att begränsa stoffet men ändå söka ge en helhetsbild av några av de faktorer som påverkar eller eljest har betydelse för förhållandena på arbetsmarknaden. Arbetslivet inrymmer ett komplicerat samspel mellan individer, grupper och miljöfaktorer. Ifråga om vissa spörsmål som berörs i ämnet arbetslivsorientering gäller också att menings-skiljaktigheter kan göra sig gällande. Avsikten med undervisningen kan i stort sägas vara att belysa olika förhållanden från skilda utgångspunkter och skapa förståelse för problemen samt därigenom underlätta anpassningen vid utträdet på arbetsmarknaden.

Aktuella situationer och upplevelser i skolarbetet bör i stor utsträckning kunna utgöra utgångspunkt i undervisningen. Aktuell debatt som förmedlas via olika typer av massmedia bör också kunna ge stoff till diskussioner i en del sammanhang och de möjligheter som härigenom och genom anknytning till det självupplevda ges att engagera eleverna bör tillvaratas. Intresseväckande stoff för undervisningen bör också kunna hämtas från de förhållanden som direkt hänför sig till de av eleverna valda yrkesområdena.

1 ARBETSMARKNADEN

Syfte

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kännedom om innebörden i begreppet arbetsmarknad samt

orientera sig om dagens svenska arbetsmarknad och dess utvecklingstendenser.

Riktigtid c 5 lektioner

InnehållKommentarer

1.1 Begreppet arbetsmarknad

De yrkesverksamma

Arbetsmarknadens uppdelning

Begreppen arbetsmarknad och arbetsmarknadsproblem förekommer i flera av följande avsnitt och ofta i den aktuella debatten. Det är därför nödvändigt att klarlägga och diskutera dessa begrepps innebörd. Förklara också skillnaden mellan de yrkesverksamma och de icke yrkesverksamma.

Den svenska arbetsmarknaden brukar i olika sammanhang delas upp på olika näringsgrenar. Man talar också om en offentlig och en privat sektor, ibland om en statlig, en kommunal och en enskild sektor. Ge exempel på sådana uppdelningar och diskutera näringsgrenarnas inbördes förhållanden. Anknypning bör i sammanhanget göras till de av eleverna valda yrkesinriktningarna.

1.2 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Viktigare grenar av Sveriges näringsliv

Strukturomvandlingar

Den svenska arbetsmarknadspolitikens mål och medel

Huvuddragen av näringslivets och arbetsmarknadens utvecklingstendenser belyses från skilda utgångspunkter. Den starka förskjutningen från de agrara till de industriella näringarna kan här vara utgångspunkt. En annan fråga att diskutera i sammanhanget är urbaniseringstendenserna, liksom också rationaliseringssträvandena inom exempelvis jordbruk och skogsbruk.

Innebörden av begreppet strukturomvandling kan åskådliggöras med exempel hämtade från bl a industrin och varuhandeln.

Vidare bör diskuteras den tekniska utvecklingen och vad den kan medföra bl a i form av ~~ändrade~~ och i vissa fall mer komplicerade arbetsuppgifter samt de förändringar och

Innehåll

Kommentarer

problem detta kan medföra för den anställde.

Arbetsmarknadspolitikens uppgift att bli att lösa arbetskraftsproblem i samband med strukturomvandlingar diskuteras. Härvid betonas kraven på insatser som dels kan underlätta önskvärda förändringar, dels medför en så produktiv användning som möjligt av arbetskraften.

Allt fler handikappade kommer att återfinnas på arbetsmarknaden, varför deras situation och möjligheterna att underlätta deras arbete bör tas upp till diskussion.

2 SAMHÄLLSEKONOMISKA FRÅGOR

Syfte

Eleven skall genom sina studier

orientera sig om olika samhälls-ekonomiska system,

orientera sig om den samhälls-ekonomiska utvecklingen samt

inhämta kännedom om statens, kommunernas, företagens och hushållens betydelse i samhällsekonomiska sammanhang.

Riktigtid c 7 lektioner

Innehåll

2.1 Samhällsekonomiska system

Grundläggande begrepp inom samhälls-ekonomi

De ekonomiska systemens grunddrag

Kommentarer

Undervisningen om samhällsekonomiska frågor skall ges en mycket översiktlig karaktär. Den avser i första hand att ge en bild över hur samhälls-ekonomi fungerar och bör baseras på aktuella förhållanden i Sverige.

Avsnittet kan inledas med en diskussion kring innebörden av begreppet samhälls-ekonomi. Klargör också vilka faktorer som påverkar samhälls-ekonomi, exempelvis konjukturer, arbetskraftens produktivitet, köpkraften i förhållande till utlandet m m.

Vid behandlingen av de samhällsekonomiska systemen bör största behållningen kunna erhållas genom en konkret belysning av funktionen i något land som tillämpar ett helt annat system än vårt land. Huvudvikten läggs dock vid det i Sverige tillämpade systemet med blandekonomi.

2.2 Sveriges ekonomiska utveckling och struktur

Försörjningsbalansen

Konjunkturvariationer

Ekonomisk tillväxt

För att få en uppfattning om ett lands tillgång på nyttigheter och deras användning måste man ha klart för sig vad som menas med försörjningsbalans. Det kan därför vara lämpligt att utgå från detta begrepp vid behandlingen av det ekonomiska läget i vårt land.

Förklara innebörden av sådana begrepp som bruttonationalprodukt (BNP), investeringar, konsumtion och produktion samt export och import. Ge exempel på olika följder av förändringar av bruttonationalprodukten, t ex i ökad eller minskad efterfrågan på varor och tjänster.

InnehållKommentarer

2.3 Det ekonomiska kretsloppet

De huvudagerande i samhällsekonomin

Vid undervisningen om konjunkturvariationer görs lämpligen jämförelser mellan efterfrågan och utbud på arbetskraft i någon konjunkturkänslig bransch, t ex byggnadsbranschen. Sveriges utveckling till industristat kan utgöra exempel på långsiktiga strukturförändringar. Sveriges beroende av det internationella konjunkturläget bör också uppmärksammas.

Inled undervisningen med en översikt över det ekonomiska kretsloppet och de huvudagerande i samhällsekonomin.

Ge exempel på staten och kommunerna som arbetsgivare och företagare, på deras betydelse som producenter och konsumenter och som investerande parter.

Statens betydelse som utjämnare av konjunktursvängningar bör också tas upp till diskussion, varvid finans- och penningpolitiken något berörs.

Olika företags funktion, organisation och ekonomi behandlas i ett särskilt avsnitt. Undervisningen inriktas därför här främst på samspelet mellan företag och samhälle.

Den enskildes roll i samhällsekonomin uppmärksammas. Det enskilda hushållets ekonomi - sparande, försäkringar, lån och avbetalningsköp m m - bör belysas med utgångspunkt från samhällsekonomin.

Förhållandet mellan privat och offentlig konsumtion diskuteras, varvid även den ökade offentliga konsumtionens inverkan på den privata uppmärksammas.

2.4 Pris- och löneskillnader

Vår ekonomi präglas i stor utsträckning av konkurrens mellan olika företag. Som konkurrensmedel används bl a reklam och prisättning. Orientera eleverna något om prisbildningsmekanismen och begrepp som utbud och efterfrågan, fri konkurrens och inskränkningar i denna.

Frågor rörande lönesättning behandlas närmare i avsnittet om anställningsvillkoren. Här kan det för sammanhangets skull dock vara anledning att framhålla lönebildningens betydelse för samhällsekonomin i stort.

Innehåll

2.5 Samhällsekonomisk balans

Kommentarer

De samhällsekonomiska frågorna kan i stort ses som ett balansproblem. Det finns alltid något slag av efterfrågan och av tillgång på arbetsuppgifter och varor, men när exempelvis näringslivets struktur ändras kan också förhållandet mellan tillgång och efterfrågan ändras. Diskutera hur man på olika sätt söker lösa de problem som uppstår i sådana sammanhang bl a genom finans- och penningpolitik.

Frågor rörande skatte-, social-, lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik bör även uppmärksammas i sammanhanget.

3 KÖNSROLLSFRÅGOR

Syfte

Eleven skall genom sina studier orientera sig om olika aspekter på könrollsfrågor samt skaffa sig insikt om de förvärvsarbetande kvinnornas särskilda problem.

Riktigtid c 6 lektioner

InnehållKommentarer

Frågor rörande könsskillnadernas betydelse kan naturligtvis diskuteras i många sammanhang och med olika utgångspunkter. Undervisningen om könrollsfrågor avser att ge en allmän bakgrund för sådana diskussioner och kunskaper om vissa betydelsefulla fakta. Den bör syfta till att ge förståelse för en väsentlig sak, nämligen den att båda parter måste kunna uppträda som jämställda och att detta ställer krav på dem båda. Det är angeläget att elevernas erfarenheter och iakttagelser utnyttjas i de olika avsnitten.

3.1 Yrkesfördelning och kön

Gå igenom och belys översiktligt könsfördelningen mellan och inom olika yrkesområden. Stanna speciellt vid det yrkesområde som är aktuellt för de elever som undervisas. Utifrån dessa fakta kan könrollernas betydelse diskuteras. Det kan vara lämpligt att ta upp sådana frågeställningar som varför eleverna på fordonsteknisk linje till övervägande del är manliga och på konsumtionslinjen kvinnliga. Beror det på fysiska förutsättningar? Eller beror det på tradition? Finns det andra skäl som både kan förklaras och försvaras?

3.2 Jämlikhetsaspekter

Utbildningen

Lönen

Jämställdhet mellan man och kvinna har skrivits in i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och detta gäller också ifråga om rätten till utbildning.

I detta sammanhang kan en diskussion tas upp där frågan ställs om hur långt vi kommit i Sverige i detta hänseende. Kan vi göra mer och i så fall vad? Men också frågan om varför valet av utbildningsvägar visar en markant könsgruppering kan diskuteras.

Härifrån kan man övergå till att diskutera förekommande löneskillnader. Trots att lika lön för lika arbete är genomförd på stora delar av arbetsmarknaden finns det stora könsbetingade skillnader. Vid en diskussion kring dessa frågor bör traditionella attityder till "manliga och kvinnliga yrken" beaktas liksom också utbildningsprofilen.

Innehåll**3.3 Arbetsplatsen hemmet****Kommentarer**

I de flesta barnfamiljer är det kvinnan som har huvudansvaret för hemarbetet och barnens vård. Meningarna kan naturligtvis bryta sig om hur det bör vara. Likställighet i fråga om arbete och ansvar är emellertid en självklar sak.

3.4 De förvärvsarbetande kvinnornas problem

Även om det anses som självklart att man och kvinna skall ha samma rätt till arbete finns det i det nuvarande samhället vissa hinder. Nämn några sådana hinder exempelvis ifråga om barntillsyn och traditionella attityder till kvinnan som maka och mor och mannen som den försörjande. Diskutera vad som skulle kunna göras för att underlätta kvinnans förvärvsarbete. Det sociala trycket på männen att arbeta utanför hemmet bör också belysas.

3.5 Engagemang i samhällsfrågor

Jämställdheten ställer krav på ansvarstagande för både man och kvinna. Engagemang i samhällsfrågor behövs också från båda parternas sida. Belys översiktligt könsfördelningen i några beslutande instanser såsom exempelvis riksdagen och den egna kommunens fullmäktige. Diskutera med utgångspunkt från detta om en förändring bör ske och i så fall varför.

4

ARBETSPLATSENS SKYDDSFRÅGOR

Syfte

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kunskap om de faktorer som berör samspelet mellan människan och hennes arbete och som är av särskild betydelse för hälsa, effektivitet och trivsel,

orientera sig om människans fysiologiska och psykologiska förutsättningar och deras betydelse i arbetslivet,

utveckla förståelse för rationellt uppbyggda arbetsmetoder och bättre arbetsförhållanden,

inhämta kännedom om vissa grundläggande föreskrifter i arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen samt

skaffa sig kunskap om den lokala skyddsverksamhetens anordnande.

Riktigtid c 10 lektioner

Innehåll

4.1 Människan och arbetsmiljön

Olika arbetsmiljöer

Arbetsfysiologiska grunder

Kommentarer

Undervisningen om arbetarskydd ges också i samband med undervisningen i de yrkesbetonade ämnena och då med direkt anknytning till de för yrkesområdet speciellt aktuella förhållandena. Arbetarskyddsfrågorna behandlas här ur mer allmängiltig synpunkt. Undervisningen bör i största möjliga utsträckning anknytas till aktuella frågor.

Utgå vid undervisningen om människan och arbetet från hennes ställning i olika arbetsmiljöer. Diskutera vilka krav på anpassning som kan ställas i skilda sammanhang och inom olika yrken. Diskutera också vilka möjligheter till anpassning som kan finnas och ge exempel på hur arbetsplatsen kan anpassas till människan samt hur de tekniska åtgärderna kan förändra arbetsmiljön.

För att förstå sammanhanget människa - arbetsmiljö är det nödvändigt att känna till vissa arbetsfysiologiska fakta. Låt därför eleverna repetera vad de tidigare inhämtat i grundskolan om människokroppens byggnad och funktion. Klargör att allt arbete liksom också annan verksamhet kräver energi. Gå igenom och förklara hur prestationsförmågan påverkas och till stor del bestäms av energitillförseln. Framhåll också inverkan av exempelvis värme och kyla och betydelsen av raster och pauser.

Innehåll

4.2	Arbetsställningar
	Stående och sittande arbetsställningar
	Lyftteknik
4.3	Arbetshygien
	Arbetsplatsens hygien
	Personlig hygien
	Arbete, rekreation och motion
	Alkohol, narkotika och tobak

Kommentarer

Kostens sammansättning och betydelse i sammanhanget bör uppmärksammas liksom normerna för näringstillförsel samt kalori-behovet vid olika arbeten och för olika åldrar. Konditionsträningens betydelse diskuteras utifrån kroppens rörelsebehov inom olika ålderskategorier.

Undervisningen om arbetsställningar anknyts till elevernas egna erfarenheter. Exempel hämtas från den yrkesinriktning som eleverna valt, varvid även de arbetsfysiologiska frågorna beaktas. De av arbetarskyddsstyrelsen utarbetade riktvärdena beträffande bl a arbets- och sitt- höjder samt rörelseomfång kan utgöra utgångspunkt vid en diskussion kring arbetsplatsens utformning. I många arbets-situationer är arbetstagaren bunden till en maskin eller en viss arbetsplats. Diskutera vad som kan göras för att anpassa arbetsplatsen och arbetsmetoden till fysiologiska förutsättningar och vilka krav som kan ställas på den som konstruerar en arbetsplats.

Tekniken för lyft och transport av bördor av olika slag ägnas särskild uppmärksamhet och anknyts till det valda yrkesområdet.

Avsnittet kan inledas med en diskussion om begreppet arbetshygien, varvid såväl sanitära förhållanden som trivselfaktorer behandlas.

Frågor rörande den personliga hygien har berörts i olika sammanhang under elevens tidigare skoltid. De behandlas också vid undervisningen i vissa av de yrkesinriktade ämnena. Undervisningen kan här ske i samverkan mellan elevgrupper vid diskussioner kring olika faktorer av betydelse för den egna hälsan.

Undervisningen om alkohol, narkotika och tobak (ANT) bör utgå från de fakta som grundskolan förmedlat. Frågorna koncentreras till aktuella problem med speciell hänsyn till arbetslivet.

InnehållKommentarer

4.4 Den yttre arbetsmiljön

Fysikaliska och kemiska miljöfaktorer

Ergonomiska miljöfaktorer

Hälsorisker i arbetet

Vid undervisningen om den yttre arbetsmiljön hämtas exempel från några skilda yrken och verksamhetsområden. Den bör om möjligt anknyta till för eleverna aktuella problem och frågeställningar.

De olika miljöfaktorerna behandlas med utgångspunkt från gällande bestämmelser och regler för något för elevernas yrkesval representativt yrkesområde. Kraven på exempelvis temperatur, luftfuktighet, ventilation och belysning kan sålunda diskuteras från denna utgångspunkt. Beröringsskador och kemiska miljöfaktorer som luftföroreningar och förgiftningar bör diskuteras i ett vidare perspektiv med anknytning till den aktuella miljövårdsdebatten.

Undervisningen om de ergonomiska faktorerna behandlas i avsnittet om människan och arbetsmiljön och omnämns här endast för att eleverna skall få en helhetsbild av de faktorer som påverkar den yttre arbetsmiljön.

Vid behandlingen av hälsorisker i arbetet läggs tyngdpunkten vid att framhålla viktigen av de förebyggande åtgärderna.

4.5 Arbetarskydd

Begreppen arbetarskydd och yrkesskada

Arbetarskyddets utveckling

Humanitära och ekonomiska synpunkter på arbetarskydd

Lag och förordning

Arbetarskyddsnämndens definition av begreppet arbetarskydd bör inleda undervisningen i detta avsnitt.

Undervisningen om arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen ges en översiktlig karaktär. Det är emellertid viktigt att förklara varför lagen fått en allmän formulering. Det är också nödvändigt att informera om tillämpningsområdet, varvid uppmärksammas att den inte gäller för sådant arbete som utförs i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det inte kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande. Å

Innehåll

4.6 Den lokala skyddsverksamheten

Skyddsombud

Rapportering av yrkesskador

Första hjälpen och olycksfallsberedskap

Kommentarer

andra sidan bör också observeras att lagen äger tillämpning på "arbete som elev utför vid sådan undervisnings- eller utbildningsanstalt eller avdelning därav, beträffande vilken Konungen förordnat att lagen skall gälla".

Begreppet arbetstagare i lagens mening bör förklaras. Vid behandlingen av de allmänna skyddsföreskrifterna i lagen bör tyngdpunkten läggas vid de förebyggande åtgärderna. I sammanhanget diskuteras den anställdes och arbetsgivarens ansvar i olika skyddsfrågor.

Betydelsen och nödvändigheten av ett effektivt arbetarskydd diskuteras med anknytning till teknikens utveckling och de därmed förändrade arbetsförhållandena. De ekonomiska och psykiska konsekvenserna vid yrkesskador i form av bl a inkomst- och produktionsbortfall kan även beröras.

Bestämmelserna i lagen om lokal skyddsverksamhet anknyts till bestämmelser härom i något kollektivavtal.

En översiktlig genomgång rörande tillsynsmyndigheter inom området och deras uppgifter bör ges.

Enligt föreskrifterna i arbetarskyddslagen skall samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare äga rum i skyddsfrågor. Gå igenom hur skyddsverksamheten skall ordnas på de lokala arbetsplatserna och vilka uppgifter ett skyddsombud och en skyddskommitté har. Skyldigheten för den anställde att iaktta gällande regler, bestämmelser och föreskrifter betonas.

Behandla också hur rapportering av inträffade yrkesskador sker. Härvid beaktas att denna rapportering inte endast syftar till att ge den skadade ersättning utan också har ett annat syfte. Genom att undersöka hur en olycka gått till kanske en liknande olyckshändelse i framtiden kan förhindras.

Innehåll

4.7	Företagshälsovård
	Riktlinjer för företagshälsovård
	Samhällets åtgärder för hälsovård

Kommentarer

Eleverna behöver känna till hur första hjälpen vid inträffade olycksfall skall ges. Även sårskador bör behandlas. Någon övning i förbandsläggning kan ges. Upplivning enligt mun-till-mun-metoden bör övas.

Den av Internationella arbetsorganisationen (ILO) 1959 antagna rekommendationen angående företagshälsovård kan utgöra utgångspunkten vid genomgången av detta avsnitt. Härvid beaktas att vissa av anvisningarna i rekommendationen återfinns i arbetarskyddslagen, men att flertalet anvisningar för närvarande inte finns återgivna i svensk lagstiftning. En överenskommelse mellan LO och SAF har också träffats angående riktlinjerna för företagshälsovård. Enligt denna överenskommelse bör en fortsatt utbyggnad av företagshälsovården - med framförallt förebyggande uppgifter - ske i samråd mellan arbetsgivare och arbetstagare och i takt med de resurser som samhället kan ställa till förfogande. En nära samordning och samverkan mellan företagshälsovården och samhällets hälso- och sjukvård bör komma till stånd med sikte på att nå bästa möjliga fördelning och utnyttjande av tillgängliga resurser. En översiktlig bild av dessa resurser samt av företagshälsovårdens huvudsakliga arbetsfält bör ges i undervisningen. Tonvikt bör läggas på åtgärder för forskning gällande arbetsförhållanden och yrkesskador.

5 PARTERNA PÅ ARBETSMARKNADEN

Syfte

Eleven skall genom sina studier

inhämta kännedom om partsförhållandena på arbetsmarknaden,

orientera sig om innebörden av begreppet kollektivavtal samt

orientera sig om det svenska förhandlingsystemet.

Riktigtid c 7 lektioner

Innehåll

5.1 De fackliga organisationerna

Organisationernas tillkomst

Den offentliga och den privata sektorns organisationer, deras uppbyggnad och struktur

De fackliga organisationernas uppgift

Kommentarer

De villkor och förhållanden som gäller i arbetslivet är till stor del resultat av olika organisationers verksamhet. Dessa organisationer - parterna på arbetsmarknaden - representerar både arbetsgivare och arbetstagare. Deras huvuduppgift är att förhandla om löner och övriga arbetsvillkor men de har också fått en allt större betydelse för lösningen av andra frågor. Genom en rad överenskommelser har parterna tagit på sig uppgifter som berör exempelvis arbetarskydd, hälsovård, samarbete på arbetsplatsen och i vissa fall även yrkesutbildning.

Ge med utgångspunkt från industrialismens genombrott i vårt land en kort översikt över tillkomsten av fackförbund och lokala fackföreningar samt över hur dessa så småningom slöt sig samman i Landsorganisationen (LO). Övergå därefter till att diskutera Svenska Arbetsgivareföreningens (SAF) tillkomst och framväxten av övriga organisationer på arbetsmarknaden, exempelvis Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Även parterna på den statliga och kommunala sidan bör nämnas. Tonvikten bör läggas vid de för elevernas yrkesinriktning aktuella organisationerna.

Därefter kan det vara naturligt att övergå till att klargöra huvuddragen i den lagstiftning som gäller angående partsförhållandena på arbetsmarknaden. Innebörden av 1936 års lag om förenings- och förhandlingsrätt med bl a rätt för arbetstagare att organisera sig uppmärksammas. De stats- och kommunalanställdas förhandlingsrätt berörs också.

InnehållKommentarer

Klargör med utgångspunkt från förut inhämtade kunskaper om arbetsmarknadens indelning i näringsgrenar och sektorer begreppen arbetstagar-, tjänstemanna- och arbetsgivarorganisationer samt privata och offentliga organisationer på arbetsmarknaden.

Organisationernas uppbyggnad och struktur kan åskådliggöras genom schematiska uppställningar och diagram. Undervisningen inriktas främst på att ge en bild av de skilda organisationsprinciperna.

5.2 Kollektivavtal

Kollektivavtalets innebörd

Lagen om kollektivavtal

Undervisningen kan inledas med en definition av begreppet kollektivavtal. Det kan därvid vara lämpligt att utgå från något för eleverna i deras kommande yrkesutövning aktuellt avtal. Klargör förutsättningarna för ett kollektivavtals upprättande och berör härvid de viktigaste momenten i lagen om kollektivavtal.

Det är vidare viktigt att klargöra att avtalet inte bara binder de organisationer som är avtalsparter utan även dess medlemmar. Båda parternas rättigheter och skyldigheter diskuteras, varvid särskild uppmärksamhet ägnas skyldigheterna ifråga om s k fredsplikt. Begreppen intresse- och rättstvist bör också klarläggas.

Ge också exempel på olika former av kollektivavtal. I sammanhanget kan också exempel ges på avtal inom skilda branscher och sektorer.

5.3 Det svenska förhandlings-systemet

Lagar och regler för förhandlingar

Centrala och lokala förhandlingar

För att förstå det svenska förhandlings-systemet krävs kännedom inte bara om partsförhållandena utan även om vissa lagar och bestämmelser. Det gäller bl a den tidigare nämnda lagen om förenings- och förhandlingsrätt, lagen om kollektivavtal samt lagen om arbetsdomstol och lagen om medling.

Innehåll

Kommentarer

I sammanhanget bör framhållas att det i Sverige inte finns någon lagstiftning om lönevillkor och andra anställningsförmåner utan att dessa fastställs i fria förhandlingar mellan parterna. Det är bara på vissa områden, exempelvis i fråga om arbetstid och semester, som regleringen skett genom lagstiftning. Genom kollektivavtal kan emellertid exempelvis i fråga om semester bättre villkor än olika lagar stadgar bestämmas.

Innebörden av begreppen huvudavtal samt centrala och lokala förhandlingar skall klargöras.

Hur förhandlingssystemet fungerar torde bäst kunna illustreras genom ett fingerat exempel på en central förhandling, varvid innebörden i orden strandning, medling, förlikning, varsel, strejk och lockout förklaras. Exempel kan också hämtas från fall som behandlats i Arbetsdomstolen.

Hur en konflikt biläggs och vilka dess konsekvenser kan bli för den enskilde, företaget och samhället kan också diskuteras.

6 SAMARBETSAVTALEN

Syfte

Eleven skall genom sina studier

inhämta kännedom om samarbetsavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Riktigtid c 4 lektioner

Innehåll

6.1 Samarbetsorganen

Kommentarer

En diskussion kring möjligheterna att påverka utvecklingen mot bättre arbets- och levnadsförhållanden genom aktivt samarbete mellan arbetstagare och arbetsgivare kan inleda detta avsnitt. Utgå från det s k Saltsjöbadsavtalet och den betydelse detta haft för tillkomsten av dels permanenta samarbetsorgan mellan LO och SAF, dels andra samarbetsavtal.

Det kan vara lämpligt att ge en översiktlig redovisning för några samarbetsavtal som upprättats av olika arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer. Särskild uppmärksamhet bör emellertid ägnas sådana samarbetsavtal som eleverna på grund av sitt yrkesval bör känna till.

6.2 Samarbetsavtal angående arbetarskydd och företagshälsövård

Samarbetet mellan arbetstagare och arbetsgivare har resulterat i en del samarbetsavtal om arbetarskydd. Exempel på sådana avtal bör ges i detta sammanhang. Åtgärderna som sådana behandlas i övrigt i samband med avsnittet om arbetsplatsens skyddsfrågor.

Eleverna på en del av de yrkesinriktade linjerna kan i sin framtida yrkesverksamhet komma i beröring med Arbetarskyddsnämnden. Ge en översiktlig redogörelse för nämndens uppgifter som rådgivande, propagerande och utbildande organ.

6.3 Företagsnämnder

Avsnittet om avtal om företagsnämnder kan inledas med en diskussion kring en sådan nämnds uppgift som organ för information och samråd mellan anställda och arbetsgivare. Dess uppgift att verka för en ökad arbetstillfredsställelse, god samarbetsanda och ökad effektivitet betonas. Nämndens uppgift som rådgivande organ poängteras liksom att den inte får befatta sig med frågor som skall lösas genom avtalsförhandlingar.

InnehållKommentarer

Företagsnämndens funktioner ifråga om bl a vissa sociala frågor kan diskuteras med utgångspunkt från några företagsnämndsavtal. I sammanhanget berörs hur en företagsnämnd vanligen är sammansatt.

I samband med undervisningen om företagsnämndsavtalen bör även tillkomsten av SAF:s, LO:s och TCO:s gemensamma organ Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor nämnas. Anknyt härvid till de förhållanden som råder inom andra områden exempelvis utvecklingsrådets motsvarighet på den kommunala sektorn.

6.4 Avtal rörande yrkesutbildning m m

Avtal angående yrkesutbildning

Arbetsstudieavtalet

Arbetsmarknadens kvinnonämnd

Många kollektivavtal behandlar frågor rörande utbildning som företagen bedriver. Avtalen reglerar då också frågor rörande bl a yrkesombud och yrkesnämnder. Ge exempel på hithörande frågor som behandlas i något kollektivavtal.

I sammanhanget bör även redogörelse ges för den verksamhet som Arbetsmarknadens yrkesråd och andra partsorgan bedriver i utbildningsfrågor.

Ge också en redogörelse för Arbetsstudierådets tillkomst och allmänna uppgifter.

Kvinnornas intressen på arbetsmarknaden tillvaratas av Arbetsmarknadens kvinnonämnd. Detta bör uppmärksammas då samarbetsavtalet diskuteras och anknytning till delmomentet könsrollsfrågor bör ske.

7 OLIKA FÖRETAGS FUNKTION, ORGANISATION OCH EKONOMI

Syfte

Eleven skall genom sina studier

orientera sig om olika företags och institutioners verksamhet.

Riktigtid c 5 lektioner

InnehållKommentarer

7.1 Olika företags verksamhet

Företagets och institutionens mål

Lokalisering och miljö

Undervisningen begränsas till att ge en översiktlig bild av företagsprofilen främst inom yrkesområden som kan bli elevernas framtida och som har betydelse för den enskilde arbetstagaren.

Diskutera hur olika intressen kan påverka ett företags verksamhet samt konkurrensens betydelse o d.

Lokaliseringsfrågorna behandlas mot bakgrunden av den aktuella debatten rörande såväl miljövärd som arbetsmarknadspolitiska aspekter.

7.2 Intressenterna och organisationen

Gå översiktligt igenom inom vilka företagsformer olika intressenter - stat, kommuner, enskilda - uppträder och hur dessa intressenter skiljer sig ifråga om investeringar i och ledning av sina företag. Berör sålunda några olika former i vilka det allmänna uppträder som företagare, exempelvis när det gäller kommunikationer eller sjukvård. Andra områden där både allmänna och enskilda uppträder, exempelvis bostadsbyggande, bör också behandlas. Vidare berörs olika former för enskild företagsamhet och även kooperationens insatser. Även i detta avsnitt bör huvudvikten läggas vid områden som ligger inom elevernas speciella intressesfär.

Syfte

Eleven skall genom sina studier skaffa sig kännedom om hur arbetsplatsens sociala miljö är uppbyggd och fungerar.

Riktigtid c 5 lektioner

Innehåll

8.1 Individiden och arbetsmiljön

Arbetsetik

Kommentarer

Arbetsplatsen rymmer inom sig de flesta problem och möjligheter som mänsklig samvaro kan erbjuda. Undervisningen bör dock begränsas till en orientering om några av de viktigaste problemen.

Det är angeläget att elevernas erfarenheter och iakttagelser utnyttjas i de olika avsnitten. Många frågor torde kunna behandlas med utgångspunkt från lokala förhållanden. Underlag för diskussioner bör också kunna hämtas från bl a aktuella reportage i massmedia.

Den yttre arbetsmiljön behandlas i samband med undervisningen om arbetsplatsens skyddsfrågor. Undervisningen om individen och arbetsmiljön skall inriktas på att ge en bild av hur människan påverkar miljön och hur miljön bidrar till att forma människans reaktioner.

Företagets anställda utgör tillsammans ett team, som - sett i stort - har en gemensam uppgift, exempelvis att producera varor eller förmedla tjänster. Om målet för verksamheten skall uppnås måste vissa förutsättningar föreligga och vissa regler skapas och iakttas. Dessa regler kan vara flera eller färre men måste alltid innefatta yrkesansvar, goda arbetsvanor och tillfredställande allmänmänniskliga samlevnadsnormer. Det är viktigt att eleverna kommer till insikt om detta.

Diskutera den betydelse samarbete och kontakter mellan individer och avdelningar har. Den enskildes betydelse och ansvar i sammanhanget beaktas.

Exempel på konflikter och konflikthantering som kan uppkomma på grund av otillräcklig eller felaktig information bör ges. Formella anledningar till samarbetssvårigheter bör också beaktas.

Innehåll

8.2 Behov och förväntningar

Fysiologiska behov

Behov av arbete och trygghet

Sociala behov

Kommentarer

Utgå vid undervisningen i detta avsnitt från det faktum att våra behov påverkar våra handlingar. Ge exempel på fysiologiska behov och vad som kan bli följden av att dessa inte tillgodoses, t ex ifråga om föda, luft och sömn.

Behovet av trygghet kan diskuteras med utgångspunkt från aktuell debatt. Härvid behandlas såväl den materiella som den emotionella tryggheten. Individens behov av arbete för att tillgodose sin försörjning måste givetvis beaktas. Men det är också viktigt att diskutera den tillfredsställelse som arbetet ger bl a genom att skapa mänskliga kontakter. Diskutera också den tillfredsställelse som uppskattning och gillande kan ha och - i motsatt riktning - vad brist på uppskattning kan innebära.

Avsnittet kan sammanfattas med en diskussion om vilka behov och förväntningar som eleverna kan väntas ha beträffande sin kommande yrkesverksamhet.

9 ANSTÄLLNINGSVILLKOREN

Syfte

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kunskap om gällande bestämmelser om arbetstid,

orientera sig om några huvudlinjer för lönesättning och om olika löneformer,

orientera sig om principerna för arbetsstudier samt

inhämta kännedom om anställningsförmåner utöver lön.

Riktigtid c 9 lektionerInnehåll

9.1 Arbetstiden

Arbetstidslagen

Arbetarskyddslagens bestämmelser angående arbetstiden

Kollektivavtalet och arbetstiden

9.2 Lönesättning och löneformer

Lagar och avtal

Huvudtyper av lönesystem

Lönedifferentiering

Arbetsvärdering

Principerna för prestationsbedömning

Kommentarer

Utveckla närmare de bestämmelser som finns i allmänna arbetstidslagen angående arbetstidens längd och förläggning och om övertid. Arbetarskyddslagen innehåller också en del bestämmelser som hänger samman med arbetstiden bl a om raster och pauser samt om vecko- och nattvila. Den sistnämnda lagen innehåller dessutom bestämmelser om minderårigas användande i arbete där även arbetstiden berörs. Gå översiktligt igenom arbetarskyddslagens nu berörda bestämmelser. Genom kollektivavtal kan överenskommelser träffas som avser arbetstidens förläggning och övertid. Ge exempel på några sådana överenskommelser, gärna med anknytning till elevernas yrkesinriktning.

Undervisningen kan inledas med en översikt över några faktorer som påverkar lönens storlek såsom arbetstid, anställningstid, utbildning och ansvar.

Klargör att lönesystemets utformning och lönens avvägning oftast regleras genom kollektivavtal. Framhåll att lönesättningen för stora delar av den svenska arbetsmarknaden - även den offentliga - regleras genom kollektivavtal. Det bör emellertid påpekas att enskilda avtal kan träffas bl a inom

InnehållKommentarer

områden där kollektivavtal inte tillämpas.

Vid behandlingen av olika lönesystem bör till en början begrepp såsom tarifflöner och fri lönesättning klarläggas. Vidare bör skillnaden mellan fast lön och prestationslön närmare utvecklas.

Undervisningen om lönedifferentiering skall innefatta redogörelse för syftet med differentieringen. Härvid diskuteras vilka faktorer som brukar vara vägledande vid bestämningen av skillnader i lön. Frågor rörande lönedifferentiering mellan olika företag och branscher kan också diskuteras.

Med utgångspunkt från exempelvis inom verkstadsindustrin utformat poängsystem kan teknik och metoder för arbetsvärdering diskuteras. Härvid betonas att det är arbetet som värderas och inte den anställde. Hur arbetsvärderingen kan påverka utformningen av ett kollektivavtal kan åskådliggöras genom studium av något avtal där detta kommit till uttryck (exempelvis för kemisk-tekniska företag).

Med utgångspunkt från arbetsvärderingens syfte att fastställa de faktorer som är av betydelse vid utförande av ett arbete ges exempel på olika meritvärderingssystem. Förekommande befattningsnomenklaturer bör även beröras i sammanhanget.

9.3 Arbetsstudier

Arbetsstudiernas mål

Metod, teknik och hjälpmedel för arbetsstudier

Rationalisering genom arbetsstudier

Arbetsstudierna behandlas också vid undervisningen i vissa av de yrkesbetonade ämnen. De bör dock tas upp även vid undervisningen i arbetslivsorientering men kan här behandlas mer översiktligt.

Avsnittet kan inledas med en diskussion avsedd att belysa ändamålet med olika rationaliseringsåtgärder. Möjligheter till anpassning, förändringar i arbetet och bättre hushållning med tillgängliga resurser kan härvid diskuteras.

Innehåll9.4 Vissa anställningsförmåner
utöver lön

Semester

Förmåner vid sjukdom

Pension

Kommentarer

Vid behandlingen av målet för arbetstadierna uppmärksammas att de utgör systematiska undersökningar i syfte att klarlägga och bedöma samspelet mellan människor, material och anläggningar och att bedöma och värdera de resultat som kan uppnås genom studierna.

Undervisningen om metoder, teknik och hjälpmedel för arbetsstudier kan ges i en för eleverna konkret form som de själva får utföra en enklare studie av.

Rätten till semester för arbetstagare i allmän eller enskild tjänst är fastslagen i semesterlagen men enligt avtal med arbetsgivaren kan längre semester än vad lagen föreskriver utgå. Klargör vilka frågor som direkt regleras genom lagen och vilka som kan regleras genom avtal. Diskutera förutsättningarna för erhållande av semester. Det kan vara lämpligt att låta eleverna ta reda på semesterförmånerna inom sitt yrkesområde samt räkna ut hur lång semester de kvalificerar sig för, t ex om de börjar arbeta när skolan slutar.

Förmåner vid sjukdom kan även vara reglerade genom avtal. Några exempel på detta bör ges. I övrigt behandlas den lagstadgade rätten till ersättning vid sjukdom och olycksfall i samband med undervisningen om arbetsplatsens skyddsfrågor. Exempel på olika slag av grupplivförsäkringar kan också ges i sammanhanget.

Vid undervisningen om pensionsförmånerna behandlas de skilda system som tillämpas på den offentliga och den privata arbetsmarknaden. Det är här viktigt att närmare utveckla dels skillnaderna mellan folkpension, allmän tilläggspension (ATP) samt statliga och kommunala pensioner, dels förutsättningarna för att erhålla pension.

För att belysa förhållandet mellan direkt och indirekt lön kan jämförelser göras mellan den kontanta lönen och en arbetsgivares kostnader för semester, tilläggspension, sjukförsäkring, grupplivförsäkring och avgångsbidrag.

Innehåll

9.5 Trygghetsfrågor

Förbud mot avskedanden

Arbetslöshetsförsäkring

Permitteringslön

Avgångsbidrag

Kommentarer

Tryggheten i anställningen är numera i viss utsträckning reglerad i lag och genom avtal. Det är exempelvis i lag förbjudet att i vissa sammanhang - exempelvis vid fullgörande av värnpliktstjänstgöring eller i sammanhang med havandeskap - avskeda arbetstagare. Orientera eleverna om vad som gäller i dessa hänseenden.

I sammanhanget kan också den rätt till omedelbar uppsägning endera parten har om motparten gör sig skyldig till brott mot avtalet diskuteras.

Gå igenom formerna för arbetslöshetsförsäkring och de förmåner denna medför. Klarlägg att medlemskap i en arbetslöshetskassa i princip är frivilligt men att det för medlem i ett fackförbund kan komma att bli obligatoriskt.

Förutsättningarna och reglerna för de inom vissa områden avtalade förmånerna av permitteringslön och avgångsbidrag behandlas översiktligt.

10 ANSTÄLLNINGEN

Syfte

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kunskap om arbetsansökningar och om arbetsförmedlingens och yrkesvägledningens uppgifter samt

skaffa sig kunskap om olika former av anställningsavtal och om faktorer att ta hänsyn till vid träffande av anställningsavtal.

Riktigtid c 4 lektioner

Innehåll

10.1 Att söka anställning

Arbetsförmedling

Yrkesvägledning

Annonser och annonser svar

Anställningsintervju

Kommentarer

Den som vill söka anställning har flera möjligheter att skaffa sig information. Ge inledningsvis en översikt över dessa möjligheter exempelvis genom presentation av platsannonser i några dagliga tidningar.

Eleverna bör i andra sammanhang under sin skoltid ha fått kännedom om Arbetsförmedlingen och dess verksamhet bl a i fråga om yrkesvägledning. Redogör för förmedlingens uppgifter att exempelvis ge information om arbetstillfällen i hela landet, i Norden och i vissa utomskandinaviska västeuropeiska länder. Gå igenom hur man kan få denna information genom personligt besök eller genom att studera arbetsförmedlingens platsjournal. Vidare bör exempel ges på den upplysning som telefonledes kan erhållas genom "Fröken Plats".

Det bör framhållas att privat förmedlingsverksamhet när det gäller arbete är förbjuden på ett undantag när: Artist- och musikerförmedlingen.

Ett mycket vanligt sätt att få reda på utbudet av lediga platser är att studera dags- och fackpressens platsannonser. Annonserna kan vara utformade på olika sätt, varför det är nödvändigt dels att ge exempel på några olika typer, dels att gå igenom och analysera texten, som ofta pressats ihop till ett fåtal ord.

Innehåll

10.2 Anställningen börjar

Anställningsavtalet

Läkarintyg. Arbetsbok. Arbetstillstånd

Introduktion

Kommentarer

Gå igenom hur man förfar när man svarar på en annons, vilka uppgifter man bör lämna om sig själv, hur de bör utformas och vilka upplysningar man själv kan tänkas behöva.

Man har inte fått en anställning i och med att man t ex genom Arbetsförmedlingen använt ett arbete eller svarat på en annons. Klargör att det kan vara nödvändigt att kontakta arbetsgivaren/företaget för ett personligt besök. Diskutera vad den arbetssökande bör beakta vid ett sådant besök ifråga om exempelvis uppträdande, uppgiftslämnande samt inhämtande av upplysningar om arbetet och företaget för egen del.

När man börjar en anställning upprättas någon form av anställningsavtal. Klargör att detta kan vara skriftligt eller muntligt men bör vara så utformat att det inte råder något tvivel om att det är bindande. Gå med utgångspunkt från något kollektivavtal igenom de regler som avtalet innehåller beträffande arbetsanställningen. Ge också exempel på ett enskilt avtal.

Det är viktigt att eleverna får klart för sig vad avtalet innehåller och att ett avtal fordrar att båda parter skall uppfylla överenskommelsen.

Reglerna angående läkarintyg, som krävs i vissa fall, arbetsbok, som erfordras när det gäller minderårig, och arbetstillstånd, som behövs i fråga om den som inte är svensk medborgare, kan diskuteras utifrån den valda yrkesinriktningen.

Avsnittet kan avslutas med en diskussion kring "första dagen på arbetsplatsen". I sammanhanget framhålls dock att inte all information kan ges på en gång. Låt eleverna göra upp en lista över vad den nyanställda kan behöva känna till och bör iaktta samt komma med förslag till hur informationen lämpligen kan delas upp.

11 FÖRETAGSNÄMNDARBETE — FÖRETAGSDEMOKRATI

Syfte

Eleven skall genom sina studier

orientera sig om företagsnämndernas arbetsuppgifter.

Riktigtid 4 lektioner

Innehåll

11.1 Företagsdemokrati

Kommentarer

Begreppet företagsdemokrati torde inte ensidigt kunna definieras då det har både en ideell och en reell innebörd. Det kan därför vara lämpligt att inleda undervisningen om företagsdemokrati med en diskussion kring själva begreppet sett från skilda utgångspunkter. Anknytning bör kunna göras till aktuell debatt. Diskutera exempelvis betydelsen av goda relationer mellan de anställda och arbetsgivaren både när det gäller information och framförandet av synpunkter på arbetsförhållandena.

11.2 Företagsnämndsarbetet

Företagsnämndernas verksamhet berörs också i avsnittet om samarbetsavtalen. Här kan företagsnämndens uppgift som forum för frågor rörande företagsdemokrati diskuteras. Ge exempel på frågor som kan tas upp till behandling i företagsnämnden rörande förhållandena på en arbetsplats och ge även exempel på hur nämnden och den enskilde arbetstagaren kan medverka till förbättring av dessa förhållanden om så är påkallat.

12 UTBILDNINGSPRÅGOR

Syfte

Eleven skall genom sina studier

orientera sig om vissa inskolnings- och utbildningsfrågor.

Riktigtid c 4 lektioner

Innehåll

12.1 Utbildning inom företag och institutioner

Inskolning

Företagsutbildning

Kommentarer

Frågor rörande studie- och yrkesval behandlas i andra sammanhang i gymnasieskolan. Undervisningen inriktas här främst på sådana utbildningsfrågor som hänger samman med det direkta utträdet på arbetsmarknaden.

Undervisningen på de yrkesinriktade linjerna har i många fall karaktären av en grundutbildning. För de flesta av eleverna gäller också att de inte haft direkt kontakt med arbetslivet annat än genom studiebesök eller kortare praktik på olika företag och institutioner. Någon form av färdigutbildning eller inskolning kan därför bli nödvändig vid utträdet på arbetsmarknaden. Klargör för eleverna att de på ett eller annat sätt måste inskolas för sina speciella arbetsuppgifter. Ge exempel på hur denna utbildning kan vara anordnad och att den kan ha olika längd och innehåll. Det är också viktigt att eleverna får klart för sig att exempelvis arbetsmetoder kan skifta från företag till företag och att den tillämpade metoden kanske inte till alla delar överensstämmer med den i skolan inlärd.

Diskutera även sådan utbildning som kan förorsakas av omläggning av arbetsmetoder, organisation eller införande av nya maskiner och hjälpmedel. Betydelsen av anpassning till nya och förändrade arbetsmetoder och förhållanden i övrigt bör betonas.

Ge exempel på sådan utbildning som kan anordnas inom ett företag eller institution för exempelvis blivande förmån och arbetsledare. Exempelen bör väljas från något av de yrkesområden som eleverna valt.

12.2 Vuxenutbildning

Ge exempel på vilka möjligheter som står till buds att jämsides med yrkesverksamheten förkovra sig i yrket. Exempelen bör inne-

InnehållKommentarer

fatta såväl av stat och kommun som av olika organisationer anordnad utbildning och hämtas från något eller några av de yrkesområden som är aktuella för eleverna.

Möjligheterna att genom deltagande i vuxenutbildning skaffa sig ökade kunskaper bör nämnas. Vidare kan det fria folkbildningsarbetet, kurser i radio och TV samt korrespondensstudier diskuteras.

12.3 Arbetsmarknadsutbildning

Till de arbetsmarknadspolitiska ~~instrumenten~~ hör också en utbildningsverksamhet. Denna arbetsmarknadsutbildning är avsedd främst för dem som är arbetslösa eller riskerar att bli det, men det finns också viss möjlighet för andra att utbilda sig för växande branscher med brist på arbetskraft.

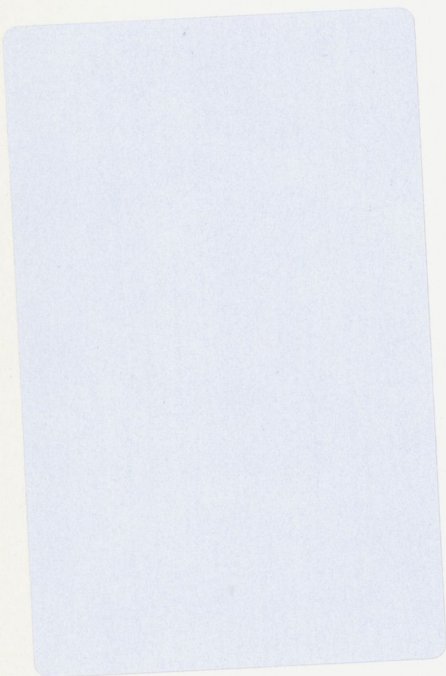
Klargör att sådan utbildning kan ordnas både som företagsutbildning och som skolmässig utbildning i så kallade omskolningskurser. Diskutera också vad som genom arbetsmarknadsutbildning görs för exempelvis äldre och handikappade i syfte att bereda dessa arbete.

Det kan i detta sammanhang vara lämpligt att något beröra den utbildningsverksamhet som anordnas för invandrare.

DESSA BOK TÄLLS I REFERENSBIBLIOTEKET
OCH FINNS ÄVEN PÅ HEMLÅN

BIBLIOTEKET
LÄRARHÖGSKOLAN
I GÖTEBORG

BIBLIOTEKET
LÄRARHÖGSKOLAN
I MÖLNDAL

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

Supplement

Lgy 70:I Allmän del

Lgy 70:II Supplement

- 2-årig ekonomisk, social och teknisk linje
- Arbetslivsorientering
- Beklädnadsteknisk linje
- Bygg- och anläggningsteknisk linje
- Distributions- och kontorslinje
- El-teleteknisk linje
- Fordonsteknisk linje
- Jordbrukslinje
- Konsumtionslinje
- Livsmedelsteknisk linje
- Processteknisk linje
- Skogsbrukslinje
- Trätekknisk linje
- Verkstadsteknisk linje
- Vårdlinje
- 3-årig Ek, Hum, Na och Sh linje samt 4-årig Te linje

Lgy 70:III Planeringssupplement

- Språkämnen: svenska och främmande språk
- Ek och So ämnen
- No och Te ämnen

Utbildnings